

Barika-i hakikat müsademe-i efkârdan çıkar.

(Hakikatin aydınlığı fikirlerin çatışmasından doğar.)

TEPAV Direktörü Prof. Dr. Güven Sak:

“Paraya değil uzmana ihtiyacımız var”

“Düşünce kuruluşlarıyla lobi kurumları arasında ince bir çizgi var. Biz o ince çizgiyi geçmemeye özen gösteriyoruz.”

Barika-i hakikat müsademe-i efkârdan çıkar.
(Hakikatin aydınlığı fikirlerin çatışmasından doğar.)

TEPAV'ın internetteki tanıtım sayfası bu cümle ile sizi karşılıyor. Aslında var olma nedenini de ne güzel özetliyor.

Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV), veriye dayalı politika analizi yapmak ve politika tasarım sürecine katkı sağlamak üzere TOBB önderliğinde bir grup işadamları, bürokrat ve akademisyen tarafından 2004 yılında kurulan bir düşünce kuruluşu.

Ekonomi politikaları konusunda hizmet veren TEPAV'ın Direktörü Prof. Dr. Güven Sak, Türkiye'nin önümüzdeki dendi coğrafyası içerisinde o coğrafyayı daha iyi tanıyacak uzmanlara ihtiyacı olduğunu söylüyor. Prof. Sak, “Türkiye’de uzmanlaşmış kişilere daha fazla ihtiyaç var, bizim burada

paradan çok dünya meselelerini takip eden, çevre ülkeler de ne olduğunu bilen, coğrafya ve tarihten haberdar, akademik altyapıyı güçlendirmeye ihtiyacımız var.” diyor.

İlk günden beri TEPAV'ın içinde olan ve hatta bir anlamda ‘hafızası’ konumundaki Prof. Dr. Sak, “Düşünce kuruluşları elbette ki özgür bırakılmalı ki ortadaki sorunlara ilişkin farklı fikirler, farklı yaklaşımlar birbiriyle yarışabilsin, hepsi görünür hale gelebilsin, bir yarışma ortamı oluşsun.” diyor. Prof. Dr. Sak ile TEPAV'ın kuruluş hikâyesi üzerinden Türkiye’deki düşünce kuruluşları gerçeğine ve Türkiye ekonomisine ışık tuttuk.

TEPAV, 15 yıllık bir hikâye... Türkiye’de ‘Think Tank’ kurmak zor muydu? Bu süreçte neler yaşadınız?
TOBB Başkanı Rifat Hisarcıklıoğlu, bana “Bir think tank (düşünce kuruluşu) kurmak lazım.” dediğinde Merkez Bankası’nda çalışıyordum. 2002 yılında düşünce

kuruluşu neymiş öğrenmek üzere Washington’a gittim.

Orada bana Türkiye’de büyükelçilik yapmış, Türkiye’yi iyi tanıyan Amerikalılardan birisi “Sen Türkiye’de düşünce kuruluşu işi yapamazsın, bizim anlattığımız şekliyle Amerika’daki modeli aynısıyla yapamazsın. Çünkü biz burada bir konuyu alırız, inceleriz ve oradan çıkan sonuçlara göre önerilerde bulunur, taraf oluruz. Hâlbuki siz bir tartışma söz konusu olduğunda önce taraf oluyorsunuz, ondan sonra incelemeye başlıyorsunuz. Hangi taraftaysanız genellikle o tarafın doğrularını araştırmadan sonuç odaklı çalışıyorsunuz. Dolayısıyla Türkiye’de yapamazsın. Başlangıçta ya hükümet taraftarı ya da muhalefet taraftarı diye yaftalanırsın, çalışamazsın” dedi.

Peki dediği gibi mi oldu?

Öyle olmadı. Burada önem taşıyan husus, biz başlangıçtan beri hep teknik kaldık. Biz yalnızca teknik bir kuruluş olarak bir dizi değerlendirme yaptık ve sonuçlarını hep nedenleriyle açıkladık. Teknik kalmak araştırmada yeterli değil, dürüst olduğunuza dair bir algının da oturmuş olması gerekiyor. 15 yılda bu algı oturdu. Başlangıçta içindekilerin ismi TEPAV’ın adından daha büyüktü. Şimdi TEPAV daha büyük bir platform oldu. Dolayısıyla ben sürecin ilk aşamasını başarılı bir şekilde tamamladığımızı düşünüyorum.

Sizin diğer düşünce kuruluşlarından farkınız nedir?

Evet, diğer think tank’lerden farklıyız. Şöyle; birincisi sürekli gelirimiz var. Yalnızca tasarladığımız projelerin gelirleriyle hayatımızı idame ettirmiyoruz. Bu sayede kendi araştırmacılarımızı ve kadromuzu yetiştirebiliyoruz Bu iş bir kapasite inşa süreci aslında

Prof. Dr. Güven Sak
TEPAV Direktörü

Siyasetle ilişkimiz şöyle:
Biz, ne tür adımların ne tür sonuçlara yol açabileceğine ilişkin veriye dayalı politika önerilerinde bulunuyoruz. Önerileri ortaya koyuyoruz. Siyasi meselelere ilişkin analizler ve pratik öneriler de oluşturuyoruz. Her iki yılda bir Türkiye’de etnik milliyetçilik ile ilgili bir anket yapıyor ve sonuç türetiyoruz.

ve TEPAV başarılı bir örnek olarak ortaya çıktı uluslararası platformda. Burada yetişenler şimdi pek çok yerde görev yapıyorlar.

Şu an pek çok kamu kurumunda ya da uluslararası kurumda çalışıyorlar, kendi araştırma kurumlarını kurdular, başka think tank’lere ve araştırma kurumlarına yönetici oldular. Burada gençlere kariyer patikası tasarlamak mümkün oluyor. Hem teknik kalmamız hem de kendi kadromuzu yetiştirerek yol almamız sanırım temel farkımız. Düşünce kuruluşu özelinde aslında bir okul gibisiniz. Evet, ona benziyor ve öyle çalışıyoruz.

Buradan kaç kişi yetişti?

Çok fazla. Bizim burada turnover yüksek oluyor. 2004-2019 arası bakarsak, toplam 251 kişiyi işe almışız, sonra 211’i zaman içinde başka işlere gitmek üzere ayrılmış.

olarak. Türkiye ekonomisinin bölgesel entegrasyonuna katkıda bulunmayı amaçlıyoruz. Özel sektör için olası seçenekleri belirlemeye gayret ediyoruz etrafımızdaki coğrafyada. Geçtiğimiz dönemde 2007’de, 2012’de ve sonrasında anayasa tartışmalarına da benzer bir perspektifle katkıda bulunmuştuk. Başlangıçtan beri TOBB ile ilişkimiz, son derece basit bir prensibe dayanıyor. Özel sektörün; kalkınma ve büyüme sürecinde etkili bir rol oynaması gerektiğine inanıyoruz. Başka bir ortaklığımız, doğrudan ilişkimiz yok. Dolayısıyla faaliyetleri böyle basit bir ilkenin etrafında örgütleyince sanırım çerçeve daha rahat oluyor ve sistem işliyor.

“Sana kaynak veriyorum.” diyerek üzerinizde bir baskı oluşturmadı mı?

Türkiye, söz konusu olunca olmaz olur mu? Olması beklenen her şey hep oldu. Son 15 yıldır hiç şikayetçi olan kamu yöneticisi ya da siyasetçi olmadı mı? Oldu elbette. Şikayetlerini hep TEPAV Mütevelli Heyet Başkanı Sayın Hisarcıklioğlu’na iletiler. Ama 15 yıldır kesintisiz çalışıyoruz sonuçta. Bu tür şikayetlerin varlığı aynı dönemlerde kamunun başka birimleri ile yakından çalışmamıza, bir Ankara kurumu olarak kabul görmemize, yerli kabul edilmemize engel olmadı. Teknik bir kurum olarak tanınıyor olmak bu süreçte hep faydalı oldu. Hep “yalnızca topa müdahalede bulunmaya” özen gösterdik bu son 15 yılda. Ayrıca toplam finansmanımızın yaklaşık üçte birini başlangıçta konulan kaynakla sağlıyoruz. Kalanını ulusal ve uluslararası projeler vasıtasıyla kazanıyoruz. Onu da ilave edeyim. TEPAV’da çalışanlar bu işten para kazanıyorlar sonuçta. Hesaplarımız ise ortada zaten.

Düşünce kuruluşlarının belirli konularda uzmanlaşması daha mı doğru?

Yurtdışında her konuda düşünce kuruluşu var. Zaten düşünce kuruluşlarıyla lobi şirketleri arasında ince bir çizgi var. Biz o ince çizgiyi geçmemeye özen gösteriyoruz.

Evet, yurtdışında özellikle lobi tarafına doğru gidecekseniz çok özel alanlarda çalışan kurumlar var. Elbette uzmanlaşmak iyi bir şey. Biz uzmanlaşma alanı olarak kendimize daha çok ekonomiyi, yerel, bölgesel ve global ekonomi politikalarını seçtik. Türkiye’de bu alanda tekiz. Türkiye ekonomisini etkileyebilecek küresel trendleri yakından takip ediyoruz. Onların bölgesel etkilerine bakıyoruz. Ondan sonra da Türkiye’de bu ortamda nasıl etkilenebilir, önümüzdeki dönemde süreç nasıl devam eder diye gündemimizi saptıyoruz.

Bu 15 yıllık hikâye içerisinde en çok nerede tıkandınız? Örneğin; tam çalışmayı yapacağım para bulamadım ya da bürokrasiye takıldım, ya da kamuya ya da siyasi partiye takıldım gibi... Bir düşünce kuruluşu olarak hangi sıkıntılarla karşılaştınız ve bu sıkıntıları nasıl aştınız?

Ankara’da bizim yaptığımız işi yapmak başlangıçtan itibaren dengeleri iyi kollamayı gerektiren bir işti. Hala da öyle. Bu konuda hiçbir değişiklik olmadı. Bu dengeleri kollama ihtiyacından gelen fazladan bir efor harcama gereği, zaman zaman oluyor. Ama çok sıkıştığımız, tıklandığımız, yolumuzu bulamadığımız bir hadiseyi hatırlamıyorum. Olsaydı zaten burada olmazdım, o zaman giderdik. Bir düşünce kuruluşunun sahip olması gereken bütünlük ve ortam yoksa orayı kapatmak gerekir. Ona yol açacak bir şey henüz hiç olmadı. Bugüne kadar çalışmak istediğimiz alanlarda faaliyetlerimizi hep rahatça sürdürebildik. Gündemi iyi takip etmenin önemli olduğunu düşünüyorum. Gündemi takip ettiğinizde pek çok kimseye farklı biçimlerde faydalı oluyorsunuz. Bir de TOBB camiası bütün farklı görüşlerin temsil edildiği, farklı büyüklükte şirketlerin olduğu bir camia. Bu ne kadar homojen olursa, heterojenlikten ne kadar uzaklaşırsa hareket kabiliyetiniz ve ilgileneceğiniz konular da kadar daralıyor. Ama ne kadar heterojense ve ne kadar genişse hareket kabiliyetiniz bir o kadar

Türkiye’de büyükelçilik yapmış, Türkiye’yi iyi tanıyan Amerikalılardan birisi “Sen Türkiye’de düşünce kuruluşu işi yapamazsın, bizim anlattığımız şekliyle Amerika’daki modeli aynısıyla yapamazsın. Çünkü biz burada bir konuyu alırsız, inceleriz ve oradan çıkan sonuçlara göre önerilerde bulunur, taraf oluruz. Hâlbuki siz bir tartışma söz konusu olduğunda önce taraf oluyorsunuz, ondan sonra incelemeye başlıyorsunuz. Hangi taraftaysanız genellikle o tarafın doğrularını araştırmadan sonuç odaklı çalışıyorsunuz. Dolayısıyla Türkiye’de yapamazsın. Başlangıçta ya hükümet taraftarı ya da muhalefet taraftarı diye yaftalanırsın, çalışamazsın” dedi.

artıyor. Başlangıçtan itibaren doğru bir iş yaptığımı düşünüyorum. TOBB ile birlikte bu işe girmek doğru bir fikirmiş. Dolayısıyla öyle büyük bir hayal kırıklığı hatırlamıyorum. Ama ben iflah olmaz bir iyimserim. Onu da söyleyeyim. Belki bu da eykilidir. Tikanmanın olduğu her noktada, kapanan kapılara odaklanmayı çocukluktan beri sevmem, “peki, şimdi hangi yeni kapılar açıldı bu yeni durumda?” diye etrafa bakarım. Hep açık duran bir yeni kapı olur. Hep.

Türkiye’deki düşünce kuruluşlarının hikâyesine baktığınızda 1974’ten sonra bu hareketin başladığını ama bugüne baktığımızda maalesef gelişim hızının çok düşük olduğunu görüyoruz. Türkiye, neden bu konuda tam anlamıyla başarılı olamadı?

Düşünce kuruluşundan ne anladığımızla başlayarak tartışmak lazım... Biz sivil toplum kuruluşu değiliz. Belirli bir çıkar grubunun görüşlerini, kafasını toplaması için çalışan bir kurum değiliz. Biz hükümet dışı kuruluşuz ama sivil toplum kuruluşu değiliz.

Burada çalışan insanlar ben de dâhil, hayatımızı burada yürüttüğümüz projelerle devam ettiriyoruz. Ama kamusal bir tarafımız var. Normal bir danışmanlık şirketinden daha farklı çalışıyoruz. Odağımızda daha çok Türkiye ekonomisi, Türkiye ekonomisinin ihtiyaçları, konuları var. Yaptığımız şey de daha çok tartışmanın bütün taraflarının kullanabileceği veri üretmek. ‘Mutlaka böyle olmalı’ diye bir şey yapmıyoruz, çıkan sonuçların neden öyle çıktığını anlatıyoruz. Bir model çerçevesinde bir hikâye geliştiriyoruz ve bir şey anlatıyoruz. Ondan sonra da tartışma sürecini oluşturmaya çalışıyoruz. Bizim yaptığımız daha çok tartışmanın ortamını biçimlendirmek. Çözümleri ortaya atmaktansa tartışmanın ortamını biçimlendirmeye çalışıyoruz. 2012 yılında Anayasa ile ilgili çalışmalarda da benzer bir tavır benimsemiştik. Türkiye’de daha

Sürekli çalışanlar, danışmanlık, veri girişi, telif ödemesi yaptıklarımızın aynı dönemde toplamı 550 civarında. Şimdiye kadar yaklaşık 800 kişi ile birlikte çalışmışız. Halen yaklaşık 50 kişilik bir ekibimiz var.

Ekonomi odaklısınız. Siyasete çok fazla girmemeyi tercih ediyorsunuz. Neden?

Siyasetle ilişkimiz şöyle: Biz, ne tür adımların ne tür sonuçlara yol açabileceğine ilişkin veriye dayalı politika önerilerinde bulunuyoruz. Önerileri ortaya koyuyoruz. Siyasi meselelere ilişkin analizler ve

pratik öneriler de oluşturuyoruz. Her iki yılda bir Türkiye’de etnik milliyetçilik ile ilgili bir anket yapıyor ve sonuç türetiyoruz. Yine benzer bir frekansta Radikalleşme konusunda da bir anket yapıyoruz. Suriyeli göçmenler konusundaki duyarlılıkları yakından takip ediyoruz. Dış politika adımları ve olası problemlerle ilgili yakından çalışıyoruz. Zaten donmuş ihtilafların olduğu her bölgede yürüttüğümüz TEPAV projeleri var. Ama tüm bunları “aman ekonomi için bir maraza çıkmasın” perspektifinden yapıyoruz esas

önce hiç denenmeyen bir şekilde bir tartışma çerçevesi oluşturduk. 50-60 adet sorumuz vardı. İnsanlara o soruları sorduk, altı-yedi saat süren tartışmaları raporladık. Sonra da “Bizim çalışmalarımızdan çıkan sonuç budur!” diyerek meclisteki Anayasa Komisyonu’na sonuçları verdik. Beni ilk komisyona çağırdıklarında, “Bu konuda, yeni anayasa hakkında, TEPAV ne düşünür?” diye sordular, ben de “TEPAV’ın hiçbir konuda hiçbir somut fikri yoktur.” demiştim. “TEPAV’da çalışanların fikirleri vardır”.

TEPAV teknik bir kurum. Dolayısıyla TEPAV’ın içerisinde çalışan pek çok insan var. Yaklaşık 50-60 kişiyiz. Biz de herhangi bir konuda aynı şeyi düşünmüyoruz. Farklı görüşlerdeyiz ama bizim size yapabileceğimiz fayda, bu tartışmanın contextinin, içerisinde gerçekleşeceği bağlamın oluşturulmasına katkıda bulunabiliriz. Anayasa yapmak deyince önümüzdeki meseleler nelerdir? Hangi konular nasıl ele alınabilir? Başka ülkelerde nasıl? Bizim TEPAV ile başlangıçtan itibaren getirdiğimiz temel farklılık ‘Başka ülkelerde nasıl?’ sorusunu gündeme getirmek. Kıyaslamalar getirdik, her alanda kıyaslamalar yaptık. Sonuçta Türkiye’nin kendini yerkürede bir yere yerleştirmesi lazım, nerede olduğunu görmesi lazım. Şimdiye kadar buna yardımcı olacak işler yaptık.

Şimdi yeni alanlar seçip bu yeni alanlarda bir kapasite inşa etmeye çalışıyoruz. En azından Ankara’da kapasite inşası oldu, öyle gözüküyor.

Sonuçta son 15 yıllık süre içerisinde tek partili iktidarın olduğu süreç içerisi çok daha iyi analiz etmiş durumdasınız. Türkiye’deki düşünce kuruluşlarına baktığımızda burada isim vermek istemiyorum fakat hükümete yakın diğeri şuna yakın adı altında ister istemez belirli etiketlere maruz kalıyorlar. Türkiye’deki gelişme hızının düşük olmasının nedenlerinden birisi bu olabilir mi?

Bence başka ülkelerde de

Bizim burada yaptığımız iş akademiden daha pratik bir tavır. Bütün o akademik background’a sahip olmanız gerekiyor ama onu unutup ellerinizi çamurun içine sokup sokakta iş yapmanız gerekiyor. Bizim üniversitelerdeki ekonomi bölümlerinden de temel farkımız şu: Üniversitelerdeki ekonomi bölümlerindeki iktisatla, TEPAV’daki iktisat, temel bilim çalışanlarla mühendisler arasındaki farka benziyor bir nevi. Biz TEPAV’da bir nevi mühendis olarak çalışan iktisatçılarız. Ben bu hususun düşünce kuruluşları için geçerli bir önerme olduğu kanaatindeyim doğrusu.

siyasi partilere yakın düşünce kuruluşları var. İktidara yakın onlar tarafından desteklenen düşünce kuruluşları var. Önemli olan şu; bütün bu tartışma sürecinin organizasyonunda oraya gittiğinizde kendinizi özgür bir şekilde konuşacak bir ortamda buluyorsanız bence bir sakınca yok. Türkiye’deki düşünce kuruluşlarında aslında öyle tartışmalar yürütülüyor ama ben etkisinin çok daha sınırlı olduğunu düşünüyorum. Biz yurtdışında da çalışıyoruz. Bence kurumla ilgili teknik algıyı oturtmak ya da dışarıdan nasıl kabul edildiğine dair algıyı oturtmak önem taşıyor.

Türkiye’deki düşünce kuruluşları özgürce konuşabiliyor mu?
Özgürce konuşabilmekten önce özgürce düşünebilmek lazım. o olmazsa, fark olmaz zaten. Ben Türkiye’nin bu alanda sağlam bir kamu diplomasisi geleneği olmadığını düşünüyorum. Memlekette olup bitenleri yurt dışında anlatmaya giderken bile, “şimdi bu söylediklerimi Türkçe’ye çevirip, kime nasıl anlatırlar?” diye bir tedirginlik var insanlarda. Özellikle son dönemde. Ama olmaması lazım. Özgürce düşünüp, konuşamazsak, yaraya merhem olamayız. İşlevimizi yerine getiremeyiz. Kimin ne yaptığını da herkes zaten görüyor. Ben, özgürce konuşabilmekle sağlam bir teknik altyapıya sahip olmanın birbiriyle yakından bağlantılı olduğunu düşünüyorum. Türkiye’nin kamu politikaları alanında uzman problemi var. Bir de uslub meselesi var tabii. Başta söyledim, aynı futbol gibi: Adama değil, topa müdahale esas.

Türkiye, ilk kamu diplomasisi yürütme çalışmalarına başladığında o zaman ilgili bakan sanırım Sayın Bülent Arınç’tı. Böyle her türlü düşünce kuruluşunun olduğu “Neye ihtiyacınız var?” temasında’ bir toplantı yapıldı. TEPAV’da biz bölge ülkelerine yönelik çalışmalara yabancı değiliz. İşe önce Filistin’de başladık. Hala Filistin’de TOBB adına bir proje yürütüyoruz. Sayın Cumhurbaşkanı yakınlarında Cibuti’de bir projeyi

TOBB'a "Sen takip et." dedi. Aralık ayında oraya gittik, konuyla ilgili bir başlangıç raporu hazırladık. Ermenistan ile ilgili çalışmaları imzalanan protokollerden beri hala yürütüyoruz, partnerlerimiz var, bir dizi projemiz var. Afganistan ve Pakistan'da çalıştık. Bölgedeki bütün düşünce kuruluşlarıyla ilgimiz var. Ama sonuçta şunu görüyorsunuz; o ülkelere ilişkin Türkiye'nin sağlıklı politikalar oluşturabilmesi için Türkiye'nin bizzat o ülkelerle ilgilenen uzmanları olması lazım. O zaman da söylemiştim; Bizim paraya ihtiyacımız yok, bizim uzmanlara ihtiyacımız var.

Uzmanlar da öyle hüdayi nabit gibi yetiştiriyor. Üniversitelerin bu konuya daha fazla önem vermesi gerekiyor. Türkiye'de bölge çalışmaları, en çok ihmal edilmiş alanlardan bir tanesi. Bizim üniversitemizde, TOBB ETÜ'de, lisans düzeyinde uluslararası girişimcilik bölümümüz var. Aslında bir bölge çalışmaları lisans programı. Şimdilik Rusça ve Arapça konusunda uzmanlaşmak, yetkimlik kazanmak mümkün. Örneğin; bölge çalışmalarını yapmak için Rusça, Rus Tarihi, Rus Kültürü öğreniyorlar. Çocuklar, 4 yıllık eğitimlerinde 1 yıl kadar ilgili ülkede kalıyorlar. Bunu TOBB-ETÜ vasıtasıyla yapabiliyoruz. Şimdi Arapça'ya da başladık, yakında Çince'ye de başlayacağız. Biz az sayıda uzmanı bulup, kendimiz yapıyoruz.

THINK-TANK

Bizim yaptığımız iş aslında ekonomi politikaları etrafında dönüyor. Türkiye'nin yakın coğrafyamızda iktisadi imkanları bilen bölge uzmanlarına ihtiyacı var.

Türkiye'nin kendi coğrafyası içerisinde o coğrafyayı daha iyi tanıyacak uzmanlara ihtiyacı var. Özellikle kamu diplomasisi gibi işler yürüteceksiniz, bölgesel güç olma hedefiniz varsa o bölgeyi kendi içinde kavrayan, bilen, dilini konuşan, hukukunu bilen, tarihini bilen, ekonomisinin işleyişini bilen yalnızca o bölgeyi bilen insanlara ihtiyaç var ve bunların sayıları şimdilik çok az. Bence akademide de başladıkları yerde duramıyorlar, yine Türkiye ile ilgili bir şey yapmaya başlıyorlar. Bu da kötü, bizim hatamız. Bu olmadan bölgesel güç filan olunmaz. Uzmanlaşmış kişilere daha fazla ihtiyaç var, bizim burada paradan çok akademik altyapıyı güçlendirmeye ihtiyacımız var. Bölge ülkelerini bilen insanlara ihtiyacımız var. Bu güne kadar akademideki, ekonomi politikaları ile ilgili meselelerde de bence bizim getirdiğimiz farklılık, politika meselelerini öne çıkartmak oldu. Ekonomi böyle işliyor ama şimdi buna nasıl bir tedbir setiyle müdahale etmek gerek? Öyle müdahale edersek etkisi ne olur, böyle müdahale edersek etkisi ne olur? Öyle müdahale edilen ülkelerde ne olmuş? Böyle müdahale edilen ülkelerde ne olmuş?, diye karşılaştırmalar hazırlıyoruz. Bu bir uzmanlık gerektiriyor. Ama sonuçta akademiyle kıyaslandığında daha pratiğiz. Bizim burada yaptığımız iş akademiden daha pratik bir tavır. Bütün o akademik background'a sahip olmanız gerekiyor ama onu unutup ellerinizi çamurun içine sokup sokakta iş yapmanız gerekiyor. Bizim üniversitelerdeki ekonomi bölümlerinden de temel farkımız şu: Üniversitelerdeki ekonomi bölümlerindeki iktisatla, TEPAV'daki iktisat, temel bilim çalışanlarla mühendisler arasındaki farka benziyor bir nevi. Biz TEPAV'da bir nevi mühendis olarak çalışan iktisatçılarız. Ben bu hususun düşünce kuruluşları

için geçerli bir önerme olduğu kanaatindeyim doğrusu.

Türkiye'deki en büyük problemlerden bir tanesi eğitim sistemi. Meslek liseleri diyoruz, akademi diyoruz. Yeni bir eğitim modeline geçiyoruz. Düşünce kuruluşlarının Türkiye'deki eğitim sisteminin revizyonu konusunda etkinliğini daha da attırmak mümkün olabilir mi?

Zaten var. Mesela Sabancı Üniversitesi ile birlikte çalışan ERG bence o konuda iyi bir mükemmeliyet merkezi oldu. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, TOBB ETÜ ve Milli Eğitim Bakanlığı arasında yeni bir mutabakat zaptı imzalandı. Uzun bir süreden beri mesleki eğitim kuruluşlarıyla ilgili bir çalışma yürütüyorduk. 81 ilde 81 meslek lisesinde bundan öncekinden daha farklı bir 100-150 saatlik eğitim modeli tasarlamaya çalışıyoruz. Arkadaşlarımız programı son haline getirmeye başladılar. Robot kontrol kartlarına dayalı, soft skill geliştirme odaklı, meslek liselilerin kendilerine güvenmelerini hedefleyen bir eğitim programı. z. Orada da Türkiye için ekonomi açısından önemli olduğunu düşündüğümüz alanları saptayıp o konuda bir proje yürütüp bir çerçeve, bir değerlendirme yapıyoruz. Meslek liselerinin nasıl reforme edilmesine ilişkin raporumuzu ilk çıkarttığımızda, Milli Eğitim Bakanı Sayın Nabi Avcı idi. O zaman hazırlamıştık, üzerinden üç dört yıl geçti. O zamandan bugüne birkaç tane de uygulama yaptık. 90 saatlik eğitim tasarladık bir özel meslek lisesinde. Şimdi de daha büyük bir deneye hazırlık yapıyoruz. Çalışıyoruz. Zaten başlangıçta konuya dikkat çekmek için İngilizce dili eğitimi eksiklikleri ile ilgili de raporlar yapmıştık.

Yeni eğitim dönemine hazır olacak mı?

Hazır olacak, söz verdik. Uygulamaya başlayacağız, onun tasarımını arkadaşlar şu an yapıyor. Tek bir okulda 40-50 öğrenci ile yaptığımız deneyi, şimdi 15-20 bin öğrenci ile biraz içeriğini değiştirerek yapacağız. Biz ona

'probleme dayalı öğretim' diyoruz. Çocukların kendilerine güvenlerini arttıracak, meslek liselerini değil de meslek liselileri hedef alan bir çalışma yürütüyoruz.

Düşünce kuruluşları olarak üzerinizde siyasi olarak bir baskı hissediyor musunuz? Çünkü 10 yıl öncesine geri dönüyorum, bir kurum rapor açıklar ve yer yerinden oynardı. Devlet kanadından açıklama gelirdi vs. Ama son dönemde maalesef hiç kimse etliye sütlüye karışmak istemiyor. Bu ister istemez bu soruyu beraberinde getiriyor. Siz üzerinizde bir baskı mı hissediyorsunuz? Burada nasıl bir gerçekle karşı karşıyayız?

Türkiye'de herkes ne hissediyorsa, biz de onu hissediyoruz.

Peki siz şu anda düşünce kuruluşlarının özgür olduğunu düşünüyor musunuz?

En azından TEPAV özelinde özgür olduğumuzu düşünüyorum olmalıyım ki hala buradayım. Bunun özel bir durum olduğunu da biliyorum.

Bankacılık sektörüyle ilgili olarak 3 serilik bir araştırmayı açıkladınız. Geri dönüşler nasıl?

Tepki elbet oluyor ama aynı zamanda o çalışmalarda çizilen çerçeve üzerine kamuda yürüyen çalışmaları da zevkle izliyoruz.

TEPAV şu anda hangi konuların üzerinde çalışıyor?

Şu an birkaç alanda çalışıyoruz. Bir, eğitimle ilgili çalışma yürütüyoruz; iki, mültecilerin Türkiye'deki varlığının sosyal uyuma önümüzdeki dönemde getirebileceği riskler üzerinde çalışıyoruz. Özellikle orada gördüğümüz farklı belediyeler, farklı biçimde entegrasyona katkıda bulunabiliyorlar. Bazı belediyeler entegrasyona katkıda bulunuyor bazı belediyeler hiçbir şey yapmıyor. O zaman o tür yerlerde daha çok tansiyon yükseliyor. Dolayısıyla ben bunun belediyelerle çözülecek bir problem olduğunu düşünüyorum. Yurtdışında Almanlarla ve diğerleriyle de konuşuyoruz, onlar daha evvel

yaptıkları için. Bu Türkiye’de ilk kez oluyor. Bu kadar yabancıların ülkemize gelmesi ilk kez oldu. Daha evvel yabancılarla entegrasyon işini çalışmış olanlardan bizim bilgi transferi yapmamız lazım. O alanda birkaç proje yürütüyoruz. Mültecilerin mesleki yeterliliklerinin belgelenmesi açısından da çalışma yürütüyoruz.

Ne zaman sonuçlandırmayı düşünüyorsunuz?

Bunları Odalar ile birlikte yürütüyoruz. Bir AB projesi yürütüyoruz. Onlara mesleki yeterlilik belgesi veriyoruz.

Sektörel bazda hangi çalışmaları yürütüyorsunuz?

Teknolojik yenilikler sürecinin Türkiye’de sanayinin altyapısına nasıl katkıda bulunacağına ilişkin bir çalışmamız var. Orada da önümüzdeki dönemde hangi ürünlere hangi yeni teknolojilerdeki ürün gruplarına odaklanmak iyidir diye birtakım çalışmalar yürütüyoruz. Aynı zamanda mevcut OSB’lere bir bütün olarak bakıldığında; OSB’lerin nasıl gözden geçirilip performanslarının değerlendirilebileceğine dair yürüttüğümüz bir çalışma var.

Türkiye ekonomisi açısından yılın ilk 6 aylık dönemini nasıl değerlendirirsiniz?

Türkiye ekonomisi ikinci çeyrekte negatif büyüme sergiledi. Ben Türkiye ekonomisinin ciddi bir resesyon sürecinin içinde olduğunu ve bunun devam edeceğini düşünüyorum. öncelikle 2019 yılını eksi büyüme kapatacağımızı herhalde kabul etmeliyiz.

Tedbir almadığınız zaman, ciddi bir tedbir paketi ortaya koymadığınız zaman; kapsamlı, çok yönlü bir paket ortaya koymadığınız zaman bu problemlerin çözülebileme ihtimali yok. Dolayısıyla şu an da o yok. Açıklanan paketler yeterli değil mi? Açıklanan paketler şöyle yeterli değil. Yalnızca o günkü acılara merhem olsun diye aceleyle bulunmuş, Türkiye ekonomisinin içinde bulunduğu durum hakkında ayrıntılı düşünüler tasarlanmamış paketler. Zaten bankacılık ile ilgili raporları da o yüzden yazdık. Ben Türkiye ekonomisinin bankacılık, banka bilançolarında ciddi bir

temizlik olmadan tekrar büyüme kabiliyetine sahip olabileceğini düşünmüyorum.

Peki o zaman kendimizi mi kandırıyoruz?

Bekliyoruz. Seçim bitsin diye bekliyoruz. Daha seçimi geçemediğimiz için geçime geçemiyoruz.

Türkiye ekonomisi, 2001’den beri en ciddi iktisadi kriziyle karşı karşıya. Bu seferki geçen seferki gibi kısa zamanda sonuçlanmayacak onu da görüyoruz. Ekonominin gidişine zamanında doğru bir müdahalede bulunamadık ve

şimdi de sonuçlarını göreceğiz. 31 Mart’tan sonra bu tepkiler dile gelir diye düşünüyordum, olmadı. Şimdi demek ki Temmuzdan itibaren gelecek. Hem enflasyon oranının yüksek olduğu hem işsizliğin yüksek olduğu; kötü olan her şeyin görünür ve yüksek olduğu bir dönemin içerisinde olacağız. Siyasi meseleleri saymıyorum bile.

2020 de kayıp bir yıl olarak ifade ediliyor. Siz bu tespite katılır mısınız?

TEPAV’ın bankacılık notları böyle bir tespitten kaynaklandı. Özellikle Avrupa ülkelerinde uzun süreli resesyonların sebebi banka bilançolarının seri ve sağlıklı bir şekilde temizlenememesiydi. Türkiye ekonomisi de bankaların sağladığı kredilerle, iç talebin canlı olmasıyla büyüyen bir ekonomi. Eğer o temizliği zamanında yapamazsak beklememiz gereken şey uzun süreli bir resesyon. İki çeyrek oldu, şimdi üçüncüsü gelecek. Bence o da devam edecek. Oysa 2020’ye doğru sirayet edecek bu negatif ortam olmayabilirdi. Her şey hep tedbirleri ne kadar hızlı alacağımıza bağlı. Piyasalara güveni ne kadar hızlı vereceğimize bağlı.

Burada turizmi ve ihracatı bir kurtarıcı gibi düşündüler ama bir taraftan da üretim gerçeğimiz var. Üretim özelinde baktığımızda her geçen gün geriye giden bir tabloyla karşı karşıyayız. İstihdam seferberlikleri deniyor ama ek 100 bin kişi alındı ama öbür taraftan İŞKUR verilerine baktığımızda işsizlik rakamları daha yüksek çıkıyor. Böylesi bir tablo özelinde baktığımızda iş dünyası nasıl tedbirler alacak, krizi nasıl fırsata çevirecek?

İş dünyasının öncelikle Türkiye ekonomisinin nereye doğru gittiğine dair bir garantinin olması ve onun oturması lazım. Onun oturması için kamunun yani bu işe müdahale edebilecek ekonomi yönetiminin bir yön göstermesi lazım. Bugünkü yaşadığımız belirsizliğin ana nedeni ekonomi yönetiminin inandırıcı bir biçimde yön gösterememesi. Bu bekle gör havası, seçimden sonra bakalım ne olacak havası, böyle biraz daha

devam ederse giderek şirketlerin hayatiyetini ortadan daha da kaldıracak önemli bir faktör olacak, öyle gözüküyor. Bekliyoruz, bütün toplum bekliyor.

Ağırlıklı dövizdeyiz, kendimizi korumak ve başka koruyacak bir yol olmadığı için. Ekonomi yönetiminin, önümüze bir yol haritası koyması lazım. Hazırlanan paketlerdeki gibi pansuman tedbiri değil, hakiki bir yol haritası koyması lazım. Buradan çıkabilmek için de nasıl adım atacağımızın somut biçimde ortaya konması lazım. Yasaysa yasa, yönetmelikse yönetmelik. Falan Filan.

Ben şöyle umutsuz değilim, Türkiye’nin bundan önce attığı bütün adımları biz benzer ortamlarda attık. 1980’ de böyleydi, 2001 yılında da böyleydi. Onların ikisinde de bence Türkiye, devleti şeffaflık ile terbiye ederek bir çıkış yolu buldu. Ben yine öyle olacağını düşünüyorum.

Devletin zaten yine şeffaflığa ihtiyacı var, yine onu öyle terbiye ederek buradan çıkacağız. Onu nasıl terbiye edeceğimize dair yol haritasının önümüze konması gerekiyor. O konudan sonra toparlanmanın mümkün olabileceğini düşünüyorum Eğer ekonomi yönetimine güven duyulursa güven tesis edilebilirse olur.

En beğendiğiniz Think Tank hangisi?

Tabi ki bizimki. En iyisi olmasını istiyoruz. Zaten bundan bir kaç yıl önce Avrupa’nın en iyi üçüncü think tank’i seçilmişti. Şimdi dünya sıralamasında 40. sıradayız.

Ama dünya modelinde baktığınızda?

Dünyada düşünce kuruluşları modelleri birbirinden çok farklı. Mesela öyle bakarsak Kore’de ve Almanya’da düşünce kuruluşları doğrudan kamu bütçesinden destekleniyor. Serbest olarak çalışıyorlar ve aynı zamanda görevleri var. Bizim de 1960’daki DPT aslında öyle bir düşünce

kuruluşu gibi tasarlanmış bir kurum. Biz kapattık ama Hindistan’da onu bir düşünce kuruluşuna çevirdiler. Hala öyle çalışıyor, hükümetle birlikte çalışıyor.

“Biz emekleme dönemini geçtik artık koşuyoruz.” diye klişe bir söz var. TEPAV için de bunu söyleyebilir miyiz?

TOBB’dan ilk konuştuğumda ilgili kaynağı yalnızca 5 yıllık istemiştim. Başka işler yapacağımı düşünüyordum ilk beş yıldan sonra. Ben bu kadar uzun bir tecrübe olacağını düşünmemiştim. Bolluk içinde bir elimiz yağda bir elimiz balda yaşamıyoruz elbette. İş döndürmenin giderek maddi ve manevi olarak zorlaştığı dönemler oluyor. Bu da o dönemlerden bir tanesi. Hiç kimse Türkiye ekonomisinin bu vaziyeti nedeniyle de bence geleceğe yönelik yeni planların, yeni işlerin içine girmek istemiyor. Herkes bekle gör döneminde olduğu için bu bence bizim işlerimizi de etkiliyor ama yapılması gereken işleri ortadan kaldırmıyor. Yapılması gereken birtakım işler var. İşte onları da şimdi daha çok uluslararası fonlara, AB fonlarına daha çok uzanarak yapmaya çalışıyoruz. Dışarıdan kaynakları bulmaya çalışıyoruz. Orada da kötü bir repütasyonumuz yok. Bundan sonraki aşamalarda da bu yurtdışındaki operasyonları nasıl daha fazla arttırırız daha fazla nasıl uluslararası projelerde yer alırız onlara odaklanmaya çalışıyoruz. ■

Türkiye’nin kendi coğrafyası içerisinde o coğrafyayı daha iyi tanıyacak uzmanlara ihtiyacı var. Özellikle kamu diplomasisi gibi işler yürüteceksiniz, bölgesel güç olma hedefiniz varsa o bölgeyi kendi içinde kavrayan, bilen, dilini konuşan, hukukunu bilen, tarihini bilen, ekonomisinin işleyişini bilen yalnızca o bölgeyi bilen insanlara ihtiyaç var ve bunların sayıları şimdilik çok az. Bence akademide de başladıkları yerde duramıyorlar, yine Türkiye ile ilgili bir şey yapmaya başlıyorlar. Bu da kötü, bizim hatamız. Bu olmadan bölgesel güç filan olunmaz.